

Academy / [ed. by B.D. Semak, N.I. Domanetsevych, A.I. Piliavsky and others].-Lviv: Lviv Commercial Academy Publishing House, 2009.-Vol. 10. – 12-16 p.

7. Balia L. V. Analysis of nutritional and energetic value of dry breakfasts // Bulletin of the Lviv Commercial Academy / [ed. by B.D. Semak, V.V. Havrylyshyn, I.V. Dontsova] -Lviv: Lviv Commercial Academy Publishing House, 2016-Vol. 16. – 123-126 p.

УДК 613.955

Григоренко Є.

ВИКЛАДАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Показано, що під час викладання дисциплін у військових умовах здобувачі фахової передвищої освіти відчують потребу в поглибленні та розширенні знань про збереження життя та здоров'я в умовах бойових дій. Особлива увага повинна приділятися застосуванню теоретичних знань на практиці, в тому числі в екстремальних ситуаціях війни. З врахуванням військового стану до досліджуваних дисциплін додалися ті, які є необхідними під час війни - правила поведіння під час обстрілів, бомбардувань, мінування територій, радіаційного та хімічного зараження. Важливо також знати особливості надання першої допомоги у таких умовах. Використання цифрових технологій є ефективними в умовах дистанційного навчання та є одним з ключових факторів збереження життя та здоров'я учасників освітнього процесу.

Ключові слова: програма курсів, конференц-сервіси, онлайн-застосунки, ядерна зброя, аварія на АЕС, безпека життя.

It is shown that during the teaching of disciplines in military conditions, students feel the need for deepening and expanding their knowledge about preserving life and health in combat situations. Particular attention should be paid to the application of theoretical knowledge in practice, including in extreme situations of war. Considering the military state, the researched disciplines have been supplemented with those necessary during war - rules of conduct during shelling, bombings, mine-clearing of territories, radiation, and chemical contamination. It is also important to know the specifics of providing first aid in such conditions. The use of digital technologies is effective in distance learning and is one of the key factors in preserving the life and health of participants in the educational process.

Keywords: course program, conference services, online applications, nuclear weapons, nuclear power plant accidents, life safety.

Вступ. Інтеграція закладів вищої освіти України до загальноєвропейського освітнього простору викликає потребу у реформуванні системи підготовки кадрів відповідно до міжнародних вимог. За останні десятиліття значно змінились та отримали нові зміст та дисципліни у циклі безпеки життєдіяльності. В проєкті Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років відзначено необхідність формування у всіх громадян мінімального рівня знань та навичок у галузі військово-спортивної та медичної підготовки, цивільної оборони та безпеки життєдіяльності на всіх рівнях та ступенях освіти.

Постановка проблеми. У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, згідно з пунктом 20 частини першої статті 106 Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану», в закладах фахової передвищої освіти було введено для вивчення три додаткові інструкції з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності [1]. Зокрема, це інструкція №1 про першочергові дії персоналу та посадових осіб у разі загрози терористичного акту або диверсії, інструкція №2 про дії вчителя під час повітряної тривоги, та інструкція №3 про порядок оповіщення у разі виникнення надзвичайних ситуацій та укриття в захисних спорудах та найпростіших укриттях. При цьому враховано Типове

положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затверджене наказом Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 № 15.

Мета дослідження полягає в аналізі актуальних питань викладання дисциплін охорона праці та безпека життєдіяльності в закладах фахової передвищої освіти під час повномасштабної агресії російської федерації.

Виклад основного матеріалу. При викладанні досліджуваних дисциплін у військових умовах стала гостро відчуватися потреба як в поглибленні, так і розширенні знань здобувачів освіти при вивченні дисциплін, які стосуються збереження життя та здоров'я під час проведення військових дій.

Крім того, особлива увага приділяється застосуванню отриманих теоретичних знань на практиці. До практичних вмій і навичок, які опановувалися в умовах екстремальних ситуацій мирного часу (наприклад, правила поведінки з електричними приладами та надання першої медичної допомоги при електротравмі) додалися ті, з якими почали стикатися безпосередньо під час війни.

Для зон проведення активних бойових дій і небезпечних районів прифронтових територій – це правила поведінки під час артилеристських і мінометних обстрілів і бомбардувань, а для всієї країни – під час повітряних тривог і ракетних обстрілів. Мінування ворогом територій, величезних за своєю площею, що призводить до масштабних втрат і каліцтв серед місцевого населення, спонукає до тримання в фокусі постійної уваги питання поведінки з вибухонебезпечними предметами. Враховуючи наявність ризиків радіаційного і хімічного зараження, вкрай необхідним є засвоєння правил поведінки в таких умовах і особливостей надання першої допомоги потерпілим [2].

При викладанні навчального матеріалу по темі «Надання першої медичної допомоги потерпілим у надзвичайних ситуаціях» потрібно підсилити увагу до проведення кожного її заходу: тимчасової зупинки кровотечі, накладання стерильної пов'язки на рану або опікову поверхню, транспортної іммобілізації, часткової санітарної обробки, протишокових і реанімаційних заходів. У випадках тимчасової зупинки кровотечі та транспортної іммобілізації та накладання пов'язок потрібно розглядати ситуації, пов'язані з використанням не тільки засобів, виготовлених промисловим способом, але й слід окремо зробити акцент на вогнепальних ранах і мінно-вибухових травмах, також особливостях надання допомоги при їх виявленні.

При розгляді питань проведення реанімаційних заходів крім традиційних способів штучного дихання («із рота в рот» і «із рота в ніс») необхідно навчити студентів і менш поширеним (способи: Лаборда, Сільвестра, Шеффера та Шюллера). Правильний вибір способу оживлення та вміле його проведення є запорукою виведення потерпілого зі стану клінічної смерті та його повернення до повноцінного життя. Потрібно також враховувати, що викладання дисциплін охорона праці та безпека життєдіяльності під час військового стану проводилось в дистанційному форматі. Використання цифрових технологій довело свою ефективність та стало одним з ключових факторів збереження життя та здоров'я учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану.

Сьогодні створено корисні ресурси, які інформують про небезпеки та ризики війни, з якими необхідно, на нашу думку, ознайомлювати усіх учасників освітнього процесу. Головними з них є: MineFree (<https://www.minefree.info>) – єдиний застосунок в Україні, який сповіщає людей у разі наближення до відомих ДСНС небезпечних зон; Довідник безпеки – чат-бот Viber та веб-портал dovidka.info, де можна дізнатись як врятуватись від «брудної бомби», застосування ядерної зброї чи аварії на АЕС.

Висновки. Розгляд вище перелічених питань при викладанні дисциплін, пов'язаних з безпекою життя, дає можливість студентам краще адаптуватися до можливих екстремальних ситуацій, що виникають під час війни з російськими загарбниками, а також врятувати не тільки своє життя, а й інших людей. При використанні конференц-сервісів та онлайн-застосунків в освітньому процесі для проведення онлайн-уроків педагог може організувати віртуальні кімнати на платформах Google Classroom, Edmodo, Classdojo, Moodle, Teams,

Zoom, Skype, Meet, Мій клас, де триває робота в групах, а створення хмар слів за допомогою сервісів Word art, Tagxedo, тощо підвищить мотивацію здобувачів до навчання.

Література:

1. Інструкції з безпеки життєдіяльності під час дії воєнного стану. О. В. Землянська; КПІ ім. Ігоря Сікорського. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 56 с.
2. Сучасні підходи до охорони праці в закладах професійної освіти: Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція. Біла Церква: ДЗВО «УМО» НАПН, 2022. С. 154.

УДК 811.111

Дубогрій А. В.
Матвєєва А.Л.

MINED AREAS OF UKRAINE AND THEIR IMPACT ON THE ENVIRONMENT

В статті розповідається про жахливі наслідки російської агресії проти України, а саме заміновані території, та їх вплив на навколишнє середовище

Ключові слова: територія, шахти, середовище, тварини, ліс, поля

The article describes the terrible consequences of Russian aggression against Ukraine, namely mined areas and their impact on the environment.

Key words: territory, mines, environment, animals, forest, fields

Ukrainian nature is another victim of Russian aggression. The war has affected every component of the environment - flora and fauna, water, air, and soil. The consequences of this negative impact will be long-term and will be not only local but also global.

Ukrainian society has experienced many bloody wars. In each of them, horrific weapons were used to destroy not only the best of the nation's flowers, but also our future - the state's ecology. The Russian-Ukrainian war is particularly brutal. Our enemies leave behind not only bodies but also "iron traps". Due to Russia's military invasion, Ukraine is among the world leaders in contamination of its territory with explosive devices. Since 2014, 150-180 thousand square kilometers have been affected, which is 25-30% of the country's total territory. This means that Ukrainian sappers will have to neutralize enemy mines for decades. There is a classic formula in the world: a year of war is 10 years of demining. Given that military operations in Ukraine did not begin on February 24, but in 2014, this is a very significant period.

The human and material cost of Russia's invasion of Ukraine is well documented. But rare species of animals and plants have also been severely affected by the occupiers' destructive use of weapons and anti-personnel mines. While humans still have a chance to avoid landmines by paying attention to warning signs and leaving dangerous areas, animals living in the forests do not have this opportunity. Forest dwellers are either left with nothing to eat after explosions or nowhere to hide. And, unfortunately, both options have a disastrous end.

However, the forest area is one of the most vulnerable ecosystems to mining, not only because of the animals. When a mine detonates, dry grass and wood almost immediately catch fire. As a result, a forest fire starts. If there is no fire, the fragments fall into the trees. This is followed by corrosion and poisoning of the vegetation. Mines also spoil the soil. Fragments of ammunition release heavy metals such as chromium, zinc, iron, copper, and mercury into the environment. These substances reach groundwater and enter the human food chain. However, heavy metals are not the only problem for people living near mined areas. It is impossible to grow crops on these lands.

Farmers are forced to reduce the area of cultivated land. This, in turn, puts pressure on resources and depletes the land. Since the beginning of the invasion, Russian forces have also attacked Ukrainian ports as well as ships flying different flags in the Black Sea. For example, two